

นำชมพิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร

GUIDE TO SAKON NAKHON MUSEUM

ISBN 978-974-445-662-5

นำชมพิพิธภัณฑ์
เมืองสกลนคร

Guide to
Sakon Nakhon Museum

นำชมพิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร

ISBN : 978-974-445-662-5

ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2563 จำนวนที่พิมพ์ : 1,000 เล่ม

จัดพิมพ์โดย : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร ฝ่ายงานวิชาการและวิจัย
สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คณะที่ปรึกษา :

พระเทพสิทธิโสภณ	เจ้าคณะจังหวัดสกลนคร
พระสิริพัฒน์ภรณ์	รองเจ้าคณะจังหวัดสกลนคร
พระครูปลัดศรีธรรมวัฒน์	ประธานศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน หทัยภูพานสกลนคร
ผศ.ดร.สพสันต์ เพชรคำ	ผู้เชี่ยวชาญสกลนครศึกษา
ผศ.ปรีชา ธรรมวินทร	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
นายสุรสิทธิ์ อภัยปัดมาวงศ์	ผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผศ.พิทักษ์ชัย จิตชัย	รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
นายจิรวุฒิ ตั้งจิตเรเจริญ	นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ

ผู้เรียบเรียง : นายพจนวราภรณ์ เขจรเนตร

คณะทำงาน : ผศ.ดร.สถิตย์ ภาคมฤค
นางสาวชุตติมา ภูลวรรณ
นางสาวจินตนา ลิ้นโพธิ์ศาล
นายกฤษดากร บรรลือ

ผู้แปล : นางสาวชุตติมา ภูลวรรณ

ตรวจแก้ภาษาอังกฤษ : ผศ.ดร.วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์

ภาพ/แบบปก : นายจรวุฒิ งามภูธร

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

พิมพ์ที่ : หจก. วนิดาการพิมพ์
14/2 หมู่ 5 ตำบลสันติเสื่อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300
โทรศัพท์/โทรสาร 0 5311 0503-4

Guide to Sakon Nakhon Museum

ISBN : 978-974-445-662-5

First printing : 2020 : 1,000 copies

Published by : Sakon Nakhon Museum Department of Research and Academic
Institute of Language Art and Culture Sakon Nakhon Rajabhat University

---

Advisors :

Thepsitthisophon	Ecclesiastical of Sakon Nakhon Province Governor
Siriphatthanakorn	Vice-Ecclesiastical of Sakon Nakhon Province Governor
Sridhammawat	Chairman of Hatai Phu Phan Cultural and Conservation Center
Asst. Prof. Dr. Sopsan Petchkam	Sakon Nakhon Expert
Asst. Prof. Peecha Thammawintorn	President of Sakon Nakhon Rajabhat University
Mr. Surasit Ungpatchawong	Director of Institute of Language Art and Culture, Sakon Nakhon Rajabhat University
Asst. Prof. Pitakchai Chatuchai	Vice-Director of Korat Culture, Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Dr. Therawat Sankham	Lecturer of Faculty of Humanities and Social Science, Loei Rajabhat University
Mr. Jirawat Tangchitcharoen	Academician of Art History

Composer : Mr. Pojjanawaraporn Khejonnet

Editor : Asst. Prof. Dr. Satit Pakmarue
Miss Chutima Phulawan
Miss Chintana Linposan
Mr. Kitsadakron Bunlue

Translate into English by : Miss Chutima Phulawan

English Language Editor : Asst. Prof. Dr. Vijittra Vonganusith

Photo/Cover Design : Mr. Jaruwat Ngoiphoothon

© Sakon Nakhon Museum

Printed by : Wanida Press

14/2 Moo 5 San Phi Suea, Mueang, Chiang Mai, 50300

Telephone/Fax 0 5311 0503-4

คำนำ

P R E F A C E

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของจังหวัดสกลนคร ภายในพิพิธภัณฑ์ได้จัดแสดงพัฒนาการของเมืองสกลนคร ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน ซึ่งประกอบไปด้วยวัตถุจัดแสดงที่มีความสำคัญและมีคุณค่าของจังหวัดสกลนครเป็นอย่างมาก ฝ่ายวิชาการและวิจัย สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม จึงจัดทำหนังสือคู่มือนำชมพิพิธภัณฑ์เมืองสกลนครขึ้น เพื่อใช้ประกอบการเข้าชมและประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร คณะทำงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือนำชมพิพิธภัณฑ์เมืองสกลนครจะเป็นประโยชน์แก่บุคคลที่สนใจในการศึกษาถึงคุณค่าและความสำคัญของวัตถุที่จัดแสดงต่อไป

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Museum, Institute of Language Art and Culture, Sakon Nakhon Rajabhat University is a Learning Center about history and archaeology of Sakon Nakhon. This museum exhibits the historical development of Sakon Nakhon from prehistoric period to present which consists of valuable and important artifacts found in the province. The Department of Research and Academic Institute has published the Sakon Nakhon Museum guide book for the public. Hopefully, this guide book will be helpful to everyone interested in historically important artifacts.

Sakon Nakhon Museum
Sakon Nakhon Rajabhat University

สารบัญ

GUIDE TO SAKON NAKHON MUSEUM

คำนำ	4
Preface	
ประวัติความเป็นมา	7
History of Sakon Nakhon Museum	
พัฒนาการทางประวัติศาสตร์จังหวัดสกลนคร	11
Historical Development of Sakon Nakhon Province	
วัตถุชิ้นเด่นในพิพิธภัณฑสถานเมืองสกลนคร	25
Masterpieces of Sakon Nakhon Museum	
1. ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาลายเขียนสี	25
Painted Pottery	
2. กำไลสำริด	26
Bronze Bracelets	
3. ไบเสมาหิน	27
Stone Boundary Markers	
4. เทวรูปพระอิศวร	28
The Shiva Statue	
5. พระพิมพ์รูปพระรัตนตรัยมหายาน	29
Votive Tablet	
6. ภาชนะบรรจุกระดูกพร้อมฝาปิด	30
Burials Jar	
7. ผอบบรรจุพระธาตุ	31
Relics Casket	

Content

SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

8. พระพุทธรูปปางมารวิชัย (พระแสนเมืองสกลนคร) Buddha Images in the Attitude of Subduing Mara (Phra Saen Mueang Sakon Nakhon)	32
9. พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร (พระบางเมืองสกลนคร) Buddha Images in the Attitude of Stopping the Rainstorm (Phra Bang Mueang Sakon Nakhon)	33
10. พระพุทธรูปปางเปิดโลก (พระเจ้าหลัคดี) Buddha Images in the Attitude of Open the World (Phra Chao Lak Kham)	34
11. งามช่างแกะสลักภาพพระพุทธรเจ้า 4 พระองค์ Ivory Carving of 4 Buddha Images	35
12. หีบพระธรรม, หีบพระห้อย Scripture Cabinet	36
13. หอพระเจ้า Buddha Shelf	37
14. ตราประทับ Stamp Seals	38
15. เสื้อเยียรบับ Zarbaft Shirt	39
บรรณานุกรม Bibliography	40

พิพิธภัณฑ เมืองสกลนคร

SAKON NAKHON MUSEUM

ที่ตั้ง

พิพิธภัณฑเมืองสกลนคร ตั้งอยู่ ณ อาคาร 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กทรงไทยประยุกต์ สูง 2 ชั้น ตามแบบอาคารศาลากลางจังหวัด ชั้นโท ของกรมโยธาเทศบาล เมื่อปีพุทธศักราช 2506

Location

Sakon Nakhon Museum is located at Building 1, Sakon Nakhon Rajabhat University. This building was built with concrete and employs Thai architectural style with two stories under the policy of Sakon Nakhon Department of public works in 1963.

ที่มา

ด้วยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสกลนครจัดตั้งขึ้น ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อพุทธศักราช 2523 เพื่อเป็นสถานที่เก็บรักษา และจัดแสดงโบราณวัตถุที่พบภายในจังหวัดสกลนคร ภายใต้การดำเนินงานกำกับดูแลของศูนย์ศิลปวัฒนธรรมหรือสำนักศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูสกลนคร ภายหลังพัฒนา มาเป็น สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ต่อมาเมื่อปี พุทธศักราช 2559 ได้เปลี่ยนชื่อจาก “ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร” เป็น “พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร” ในปัจจุบัน

Background

Sakon Nakhon Cultural Center was established in accordance to the policy of the Office of the National Culture Commission in 1980 to be the place to store and exhibit artifacts found in Sakon Nakhon under the supervision of the Cultural Center or the Cultural Institute of Teacher College later developed into an Institute of Language, Arts and Culture Sakon Nakhon Rajabhat University. In 2016, the name was changed from *Cultural Center* to *Sakon Nakhon Museum*.

การจัดแสดง

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร เป็นสถานที่รวบรวมองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี โดยเก็บรักษารวบรวมหลักฐานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และจัดแสดงพัฒนาการของเมืองสกลนคร ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ที่ได้รับการบริจาค และได้รับความอนุเคราะห์ให้ยืมจัดแสดงจากคลังวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยแบ่งส่วนจัดแสดงประกอบด้วย

Exhibition

Sakon Nakhon Museum is the place where historical knowledge is organized. Also, artifacts are kept and conserved to exhibit the development of Sakon Nakhon city from pre-historic period to Rattanakosin period that has been donated and presented at Wat Phra That Choeng Chum temple, Mueang Sakon Nakhon district, Sakon Nakhon province. The exhibit section consists of the following :

ส่วนที่ 1 / Section 1

ห้องรากเหง้าวัฒนธรรมเมืองสกลนคร จัดแสดงพระพุทธรูปสำคัญ อาทิ พระแสนเมืองสกลนคร, พระบางเมืองสกลนคร, พระบางพุทธมงคล, พระบางมิ่งเมือง, พระชัยเมืองสกลนคร และพระเจ้าหลัγκำ เป็นต้น

The Origin of Sakon Nakhon Culture Room displays Buddha images such as Phra Saen Mueang Sakon Nakhon, Phra Mueang Sakon Nakhon, Phra Bang Buddha Mongkol, Phra Bang Ming Mueang, Phra Chai Mueang Sakon Nakhon, and Phra Chao Lak Kam.

ส่วนที่ 2 / Section 2

ห้องธรณีวิทยาและแรกเริ่มผู้คนบนแผ่นดินสกลนคร จัดแสดงเรื่องราวภูมิทัศน์ฐานและหลักฐานทางธรณีวิทยาของสกลนครเมื่อราว “มหายุคมีโซโซอิก” และการตั้งถิ่นฐานของผู้คนบนแผ่นดินสกลนครจาก “ศิลปะถ้ำ”

The Geology and the Original Inhabitants of Sakon Nakhon Room displays landscape and geology of Sakon Nakhon in Mesozoic period and the settlement of people in Sakon Nakhon from the *Cave Art*.

ส่วนที่ 3 / Section 3

ห้องประวัติศาสตร์โบราณคดีสกลนคร จัดแสดงหลักฐานทางโบราณคดีและ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ทวารวดี ล้านช้าง และ รัตนโกสินทร์

the History and Archeology of Sakon Nakhon Room displays the ancient artifacts and historical developments from prehistoric period, Dvaravati period, Lan Xang period, and Rattanakosin period.

ส่วนที่ 4 / Section 4

ห้องเมืองสกลนคร อดีต - ปัจจุบัน จัดแสดงพัฒนาการของเมืองสกลนคร ตั้งแต่ พุทธศักราช 2381 จนถึงปัจจุบัน และความเป็นมาของ 6 กลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่น และ 2 เชื้อชาติ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสกลนคร

Sakon Nakhon from Past to Present Room displays the development of Sakon Nakhon from 1838 to present and the evolution of 6 ethnic groups and 2 ethnicities living in Sakon Nakhon.

การบริการทางวิชาการ

- การบรรยายนำชมทางวิชาการแก่นักเรียน นักศึกษา พระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไป
- นิทรรศการพิเศษในเทศกาลต่าง ๆ
- จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
- การอบรมถ่ายทอดความรู้การดำเนินการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ
- จำหน่ายหนังสือ เอกสารทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรม

Academic services

- Lectures for students, monks, tourists, and foreigners
- Special exhibitions on various occasions
- Book publication and information for education
- Seminar and training on conservation of archeological sites and artifacts
- Sales of commercial books and documents on history, archeology, and culture

การเข้าชม

เปิดบริการวันพุธ – วันอาทิตย์ เวลา 09.00 – 16.00 น.

ปิดวันจันทร์ – อังคาร และวันหยุดนักขัตฤกษ์

ค่าธรรมเนียมการเข้าชม

ชาวไทย 10 บาท

ชาวต่างชาติ 20 บาท

Opening Hours

Open Wednesday – Sunday 09.00 am – 04.00 pm

Close Monday – Tuesday and government holiday

Admission Charges

Thai 10 baht

Foreigner 20 baht

การติดต่อ

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
เลขที่ 680 หมู่ 11 ถนนนิตโย ตำบลธาตุเชิงชุม
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร รหัสไปรษณีย์ 47000
โทรศัพท์ 0 4274 4009
อีเมล sakonnakhonmuseum@gmail.com

Contact

Sakon Nakhon Museum, Sakon Nakhon Rajabhat University,
680 Nitthayo Road, That Choeng Chum sub-district,
Mueang Sakon Nakhon district, Sakon Nakhon province 47000
Telephone number : +66 4274 4009
E-mail : sakonnakhonmuseum@gmail.com

การเดินทาง

เดินทางโดยรถยนต์ จากกรุงเทพมหานครถึงพิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ระยะทาง 640 กิโลเมตร

เดินทางโดยเครื่องบิน จากท่าอากาศยานดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ถึงสนามบินสกลนคร ระยะเวลา 1 ชั่วโมง 15 นาที และเดินทางจากสนามบินสกลนคร โดยรถยนต์ถึงพิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ระยะทาง 4.6 กิโลเมตร

Getting Here

By car from Bangkok to Sakon Nakhon Museum, Sakhon Nakhon Rajabhat University about 640 kilometers away.

By plane from Bangkok to Sakon Nakhon Museum, Sakhon Nakhon Rajabhat University takes around 1 hour and 15 minutes. Continue your travel by car to Sakon Nakhon Museum, Sakhon Nakhon Rajabhat University for 4.6 kilometers more.

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ จังหวัดสกลนคร

Historical Development of Sakon Nakhon Province

“สกลนคร” ที่มาและความหมาย

สกลนคร ปรากฏชื่อเดิมในเอกสารของทางราชการและท้องถิ่นเรียกว่า “บ้านเชียงชุม” ต่อมาได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ยกขึ้นเป็น “เมืองสกลนคร” เมื่อวันศุกร์ที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2381

คำว่า “เชียงชุม” ประกอบด้วยคำสองคำ คือคำว่า “เชียง” หมายถึง “เมือง” และคำว่า “ชุม” หมายถึง “ทั้งหมด” โดยราชสำนักสยามเปลี่ยนเป็นคำว่า “เชียง” ที่มีความหมายว่า “เมืองหรือที่อยู่” เป็นคำว่า “นคร” และเปลี่ยนคำว่า “ชุม” ที่มีความหมายว่า “ทั้งหมดหรือทั้งหมด” เป็นคำว่า “สกล” จึงได้คำว่า “สกลนคร”

ทั้งนี้ คำว่า “สกลนคร” เป็นคำสมาสระหว่างคำ 2 คำ คือคำว่า “สกล” กับคำว่า “นคร” แปลโดยพยัญชนะมีความหมายว่า ที่เป็นที่บริบูรณ์ด้วยเรื่องอุบิภาคบริโภาคไปทุกส่วน หากแปลโดยอรรถตามภาษาไทยนิยมกำหนดคำว่า “นคร” เป็น “เมือง” ส่วนคำว่า “สกล” เป็นคำว่า “ทั้งหมด” มีความหมายว่า “เมืองที่มีทุกอย่าง”

The Origin and Meaning of Sakon Nakhon

The name of Sakon Nakhon originally appears in government and local documents as “Ban Chiang Chum”. Later, due to the graciousness of King RAMA III, “Ban Chiang Chum” was changed to “Mueang Sakon Nakhon” on Friday 17th August B.E. 2381.

“Chiang Chum” is derived from two words, *Chiang*, which means “city”, and *Chum*, which means “entire”. The Royal Court of Siam changed Chiang to Nakhon, and Chum to Sakon, thus creating the name “Sakon Nakhon”.

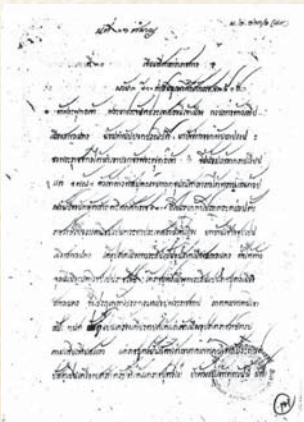
“Sakon Nakhon” was also a portmanteau word, between Sakon and Nakhon which can be translated literally as a prosperous place with all parts for consumption. If translating into the Thai Language, it would define *Nakhon* as “City”, and *Sakon* as “Entire”, meaning “the city has everything”.

ที่ตั้งอาณาเขตและจำนวนประชากร

จังหวัดสกลนคร ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคอีสานตอนบนหรือแอ่งสกลนคร สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 172 เมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 9,605.764 ตารางกิโลเมตร โดยอาณาเขตทิศเหนือติดกับจังหวัดบึงกาฬและจังหวัดหนองคาย ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดมุกดาหารและจังหวัดนครพนม ทิศใต้ติดกับจังหวัดกาฬสินธุ์ และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดอุดรธานี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 18 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองสกลนคร สว่างแดนดิน พรรณานิคม วานรนิวัต อากาศอำนวย กุสุมาลย์ พังโคน วาริชภูมิ กุดบาก บ้านม่วง สองดาว นิคมน้ำอูน คำตาก้า เต่างอย โคกศรีสุพรรณ เจริญศิลป์ โพนนาแก้ว และภูพาน โดยมีประชากรจำนวน 1,153,390 คน (ข้อมูลปีพุทธศักราช 2562)

Location and Populations

Sakon Nakhon is a province located in the upper northeast region or the Sakon Nakhon Basin, where the medium altitude is 172 meters, with an area of 9,605.764 square kilometers, bordering five other provinces; including Bueng Kan and Nong Khai to the north; Mukdahan and Nakhon Phanom to the east, and Kalasin to the south. Sakon Nakhon is divided into 18 districts, including Mueang Sakon Nakhon, Sawang Daen Din, Phanna Nikhom, Wanon Niwat, Akat Amnuai, Kusuman, Phang Khon, Waritchaphum, Kut Bak, Ban Muang, Song Dao, Nikhom Nam Un, Kham Ta Kla, Tao Ngoi, Khok Si Suphan, Phon Na Kaeo, and Phu Phan. At the 2019 census, the total population of Sakon Nakhon was recorded as 1,153,390.

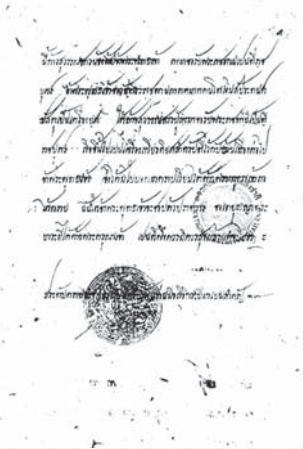
ใบบอกเมืองสกลนคร เรื่อง ขอพระราชทานเครื่องยศให้ราชบุตรเมืองสกลนคร (หน้า 1) ปรากฏข้อความกล่าวถึงการยก “บ้านเชียงชุม” เป็น “เมืองสกลนคร” เมื่อ พ.ศ. 2381

ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

The official written document of Mueang Sakon Nakhon on a request of consideration for a higher position to Ratchabut (royal prince – a position of governing system) of Mueang Sakon Nakhon (page 1). The message mentions the status granted of Ban Chiang Chum to Mueang Sakon Nakhon in 1881.

Source : The National Archives of Thailand, Fine Arts Department

ใบบอกเมืองสกลนคร เรื่อง ขอพระราทานเครื่องยศให้ราชบุตรเมืองสกลนคร (หน้า 2) ปรากฏข้อความกล่าวถึงการยก “บ้านเชียงชุม” เป็น “เมืองสกลนคร” เมื่อ พ.ศ. 2381

ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

The official written document of Mueang Sakon Nakhon on a request of consideration for a higher position to Ratchabut (royal prince – a position of governing system) of Mueang Sakon Nakhon (page 2). The message mentions the status granted of Ban Chiang Chum to Mueang Sakon Nakhon in 1881.

Source : The National Archives of Thailand, Fine Arts Department

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

จังหวัดสกลนคร มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของเทือกเขาภูพานและทะเลสาบหนองหาน รวมถึงลำน้ำสำคัญหลายสาย อาทิ ลำน้ำสงคราม ลำน้ำยาม ลำน้ำพุง และลำน้ำก่ำ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขง ก่อให้เกิดสภาพความเหมาะสม เอื้ออำนวยสำหรับการดำรงชีวิตและตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ เกิดการอพยพเข้ามาของผู้คนที่มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยความสำคัญนี้ทำให้สกลนครกลายเป็น “เขตสะสมทางวัฒนธรรม” นับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และการรับเอาอิทธิพลทางความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม ในสมัยทวารวดี เขมร ล้านช้าง และรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ สืบมาจวบจนปัจจุบัน

Historical Development

Sakon Nakhon possesses an abundance of nature deriving from Phu Phan Mountain and Nong Han Lake, including best-known rivers, such as Songkhram, Nam Yam, Nam Phung, and Nam Kam, flow down to the Mekong River and are the origins of a suitable environment for living and settlement of humans. The migration of people of diverse ethnic groups that signifies Sakon Nakhon has become the *cultural accumulation area* since the pre-historic period and was influenced through belief, religion and culture in the Dvaravati, Khmer, Lan Xang, and Rattanakosin period, respectively, as seen through numerous archaeological sites, artefacts, and practices until the present day.

การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดสกลนครพบหลักฐานเก่าแก่ถึงสมัย วัฒนธรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์ในกลุ่มวัฒนธรรมบ้านเชียง มีอายุราว 3,000 – 1,500 ปี ดั้งมีการค้นพบแหล่งโบราณคดีและเศษภาชนะเครื่องปั้นดินเผา ตะกรันจากการถลุงเหล็ก ในบริเวณพื้นที่ของอำเภอสว่างแดนดินและอำเภอฟังโคน รวมไปถึงพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร และอำเภอกุสุมาลย์ แสดงให้เห็นถึงการกระจายตัวของกลุ่มวัฒนธรรมบ้านเชียงและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในบริเวณที่ราบลุ่มริมหนองหาน

Archaeological evidence has shown human settlement of Sakon Nakhon, known as the Ban Chiang Culture dating back from the pre-historic period, approximately between 3,000 and 1,500 years; furthermore, the same sites indicates there was settlement of humans in the Nong Han area through artefacts, such as the remains of pottery vessels and iron slag from the Ban Chiang Culture, that are scattered throughout the following districts : Sawang Daen Din, Phang Khon, Mueang Sakon Nakhon, and Kusuman.

เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 14 วัฒนธรรมสมัยทวารวดีได้เข้ามามีบทบาทชุมชนสังคมเกษตรกรรม เริ่มพัฒนาเข้าสู่ชุมชนเมือง เกิดการติดต่อกับชุมชนภายนอก โดยเฉพาะการนับถือพระพุทธศาสนา หลักฐานสำคัญประกอบด้วย ใบเสมาหินทรายที่มีลวดลายเฉพาะในแบบวัฒนธรรมทวารวดีบริเวณภาคอีสานเท่านั้น คือ ลายสันสลับและหม้อน้ำป้อนชฎะ และนอกจากนี้ยังพบประติมากรรมประเภทพระพุทธรูปหินทรายในบริเวณอำเภอสว่างแดนดิน อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอกอกศรีสุพรรณ และอำเภอต่างๆ

The Dvaravati culture and influence began establishing agricultural societies to urban communities and expanding outward with other communities, especially Buddhism practices since B.E. 14. Important evidence for the emergence of the Dvaravati Culture was Bai Sema (sandstone boundary markers), which identifies a unique aesthetic for the artwork patterns in Isan areas only. For example, patterns found on stupas, and Puranakhata Pot representing the fertility of the universe. In addition, a sculpture of a sandstone Buddha image was founded in the following districts : Sawang Daen Din, Mueang Sakon Nakhon, Khok Si Suphan, and Tao Ngoi.

ในพุทธศตวรรษที่ 16 อิทธิพลของวัฒนธรรมเขมรแผ่อิทธิพลขึ้นมาครอบคลุมถึงบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ปรากฏหลักฐานเช่น รูปแบบการวางผังเมือง รูปสี่เหลี่ยมของเมืองโบราณสกลนคร และสถาปัตยกรรมทางศาสนาตามความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ ประกอบด้วย ศาสนสถาน (ปราสาท) และรูปเคารพทางศาสนา ในบริเวณอำเภอเมืองสกลนคร อำเภอพรรณานิคม และอำเภอสว่างแดนดิน โดยมากพบว่าอยู่ในวัฒนธรรมเขมรสมัยบาปวน (ราวพุทธศักราช 1553 – 1623) ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยนครวัด (ราวพุทธศักราช 1650 – 1718) ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 19 อิทธิพลวัฒนธรรมเขมรเริ่มเสื่อมอำนาจลง

During B.E. 16, the Khmer Culture started influencing and spreading into the present-day upper northeastern region. This resulted in a square-shaped style of urban planning of ancient Mueang Sakon Nakhon, and religious architectures in Brahmanism, such as the religious places, known in Thai as *Prasat* (in English, *Castle*) and religious images. Influences from Khmer Culture were found scattered in the following districts : Mueang Sakon Nakhon, Phanna Nikhom, and Sawang Daen Din, which was mostly demonstrated in all forms of Khmer cultures from Baphuon period (B.E. 1553 – 1623), as well as influenced from the Angkor period (B.E. 1650 – 1718). The Khmer Culture influence in this area then faded into oblivion by B.E. 19.

ภาพถ่ายทางอากาศเมืองโบราณสกลนคร เมื่อ พ.ศ. 2495 จัดเป็นเมืองโบราณในวัฒนธรรมเขมร การวางผังเมืองในลักษณะนี้เป็นหนึ่งในสองแห่งที่พบในบริเวณแอ่งสกลนคร คือ เมืองโบราณหนองหานน้อยและเมืองโบราณหนองหานหลวง นอกจากนี้ภายในและภายนอกตัวเมืองประกอบด้วย คันกันน้ำ ถนน สะพาน และบาราย เป็นต้น

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

An aerial photograph of the ancient Mueang Sakon Nakhon in B.E. 2495, which is an ancient city influenced by Khmer Culture. This urban planning was one out of two ancient cities influenced by Khmer Culture in Sakon Nakhon basin, including Mueang Nong Han Noi and Mueang Nong Han Luang, in which the infrastructures (flood control walls, roadways, bridges, and Barai or reservoirs, etc.) were settled in urban and suburban areas.

Source : Royal Thai Survey Department, Royal Thai Armed Forces Headquarters

ภาพแผนที่การเดินทางและระยะทางระหว่างเมืองต่าง ๆ ของภาคอีสานในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ที่มา : Royal Siamese Maps. War and Trade in Nineteenth Century Thailand

Travel distance between cities from Isan region in the early Rattanakosin period.

Source : Royal Siamese Maps. War and Trade in Nineteenth-century Thailand

เมื่อพุทธศตวรรษที่ 21 - 23 เป็นต้นมา จังหวัดสกลนครเริ่มเข้าสู่สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของผู้คนในกลุ่มวัฒนธรรมไทลาว ภายใต้อำนาจการปกครองของอาณาจักรล้านช้าง ปรากฏหลักฐานการสร้างศาสนสถานทางพระพุทธศาสนาขึ้นหลายแห่ง และการดัดแปลงปราสาทหินต่าง ๆ ที่มีมาแต่เดิมให้เป็นพระธาตุเจดีย์ กล่าวได้ว่า วัฒนธรรมล้านช้างได้แผ่ขยายครอบคลุมดินแดนสกลนครในอดีตทั้งหมด โดยพบหลักฐานประกอบด้วย พระธาตุเจดีย์ที่เกิดจากการดัดแปลงศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมร โดยเฉพาะพระธาตุเชิงชุม และคติการสร้างพระพุทธรูป รวมไปถึงจารึกต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอสว่างแดนดิน อำเภวาริชภูมิ และอำเภอบ้านม่วง

Sakon Nakhon province entered the Lan Xang Culture era from B.E. 21 to 23. The migration of the Thai-Lao people established the first settlements, which unified under the jurisdiction of the Lan Xang Kingdom. The construction evidence is shown by various Buddhist places and the conversion of the original stone castles to the Phra That Chidi (Stupa). In the past, the Lan Xang culture had spread covering the entire Sakon Nakhon territory. The discovered Lan Xang architectures are referred to as Phra That (Chedi or Pagoda in Thai architecture) resulting from the alteration of religious sites in Khmer culture, especially Phra That Choeng Chum and the concept of the building of Buddha images and various inscriptions in the districts of Mueang Sakon Nakhon, Sawang Daen Din, Waritchaphum, and Ban Muang.

ครั้นถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 23 อาณาจักรล้านช้างเริ่มอ่อนแอลงด้วยเหตุผลหลายประการ บ้านเมืองต่าง ๆ รวมไปถึงบริเวณบ้านเมืองในที่ราบลุ่มริมหนองหาน จากเดิมอาณาจักรล้านช้างปกครองอยู่ ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของราชสำนักสยาม ปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรที่ทำให้เห็นถึงพัฒนาการบ้านเมืองสกลนครอย่างเด่นชัดว่า ในช่วงสมัยธนบุรีถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชนกลุ่มต่าง ๆ จากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอันเกิดจากสาเหตุของสงครามและการเมือง รวมทั้งการโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยตามความอุดมสมบูรณ์ ก่อให้เกิดการกระจายตัวของชุมชนและได้รับการยกขึ้นเป็นเมืองสืบมา

By the end of B.E. 23, the Lan Xang Kingdom was in decline due to various factors, including the transition of power-many cities, including urban areas in plains around Nong Han were intervened in by (came under the domination of) the Royal Court of Siam. Written evidence revealed the development of Mueang Sakon Nakhon during Thonburi to early Rattanakosin periods that the settlements of various groups from the left bank of the Mekong River caused by war and politics, as well as the migration of residence according to fertility. These factors contributed to the distribution of the communities, and finally granted the status as *Mueang*.

ครั้นต่อมาสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมื่อปีพุทธศักราช 2381 “บ้านเชียงชุม” ได้รับความยกขึ้นเป็น “เมืองสกลนคร” โดยยังคงใช้การปกครองตามธรรมเนียมในวัฒนธรรมล้านช้าง คือ “อาญาสี่” ประกอบด้วยตำแหน่ง เจ้าเมือง อุปฮาด ราชวงศ์ และราชบุตร

In the early Rattanakosin period in B.E. 2381, *Ban Chiang Chum* was granted the status as *Mueang Sakon Nakhon*, which was still under the influence of Lan Xang's administration “Four-Tiered Governing System” – a ruling form of administration consisting of the positions as governor (Jao Mueang), vice-governor (Upahat), dynasty (Ratchawong), and royal prince (Ratchabut).

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ผลจากการที่อาณาจักรสยามต้องเสียดินแดนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศส ทำให้มีการปฏิรูปการปกครองหัวเมืองอีสานในระบบมณฑลเทศาภิบาล ประกอบด้วย 3 มณฑล คือ มณฑลลาวท้าว มณฑลลาวพวน และมณฑลลาวกลาง พร้อมกับการยกเลิกธรรมเนียมการปกครองระบบอาญาสี่ โดยให้ทุกหัวเมืองใช้ระเบียบการปกครองท้องถิ่นตามแบบส่วนกลาง คือให้มีตำแหน่งผู้ว่าราชการเมือง ปลัดเมือง ยกกระบัตรเมือง มหาดไทยเมือง โยธาเมือง นครบาลเมือง และคลังเมือง โดยจังหวัดสกลนครในขณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลลาวพวน

During the reign of King Chulalongkorn (King Rama V), the Kingdom of Siam lost territories on the left bank of the Mekong River to France. There was thus an establishment of an administrative unit or *Thesaphiban (control over territory) System* of provincial administration in the northeastern provinces, consisting of three Monthon : Lao Kao, Lao Phuan, and Central Lao. The *Four-Tiered Governing System* was revoked and a department of local administration was applied and replaced under the form of the central Thai administration unit with following governing positions : governor, deputy governor, public prosecutor, interior governor, public works governor, urban affairs (Nakhonban) governor, and treasury governor. At that time, Sakon Nakhon province was part of Monthon Lao Phuan.

“หอขวาง” ส่วนหนึ่งของจวนอำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ พรหมสาขา) เจ้าเมืองสกลนครในอดีต ใช้เป็นที่ว่าราชการปฎิษยราชการเมือง รวมถึงจัดกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ถ่ายเมื่อพุทธศักราช 2449

ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

“Hor Kwang” is a part of official residence of governor – Phraya Prachanta Prathed Thani (Ngon Kham Prommasakha), Mueang Sakon Nakhon governor. In the past, the “Hor Kwang” was also used as a workplace and held official events, provincial administration activities and other important public activities. The photo was taken in B.E. 2449.

Source : The National Archives of Thailand, Fine Arts Department

ในช่วงปี พ.ศ. 2387 – 2439 เมืองสกลนครมีเมืองขึ้น จำนวน 6 เมือง ประกอบด้วย เมืองพรรณานิคม เมืองกุสุมาลย์มณฑล เมืองภูวดลสอง เมืองสว่างแดนดิน เมืองโพธิไพศาลนิคม และเมืองจำปาชนบท ครั้นถึงปี พ.ศ. 2442 – 2443 มีการเปลี่ยนมณฑลลาวพวนเป็นมณฑลลาวฝ่ายเหนือ ต่อมามีการเปลี่ยนมณฑลลาวฝ่ายเหนือเป็นมณฑลอุดร เรียกเมืองขึ้นต่อสกลนครว่า “บริเวณสกลนคร” ต่อมายุบเลิกใช้คำว่าเมืองตามเดิม พร้อมกับการพาดสายโทรเลขจากมณฑลอุดรถึงบริเวณสกลนคร ครั้นถึงปี พ.ศ. 2459 ทางราชการเปลี่ยนจากคำว่า “เมือง” เป็น “อำเภอ” และ “จังหวัด” เมื่อถึงปี พ.ศ. 2463 – 2465 มีการเรียกรวมทั้ง 3 มณฑลว่า “ภาคอีสาน” โดยแบ่งการปกครองออกเป็น ภาค มณฑล จังหวัด และอำเภอ ครั้นต่อมามีการประกาศยุบเลิกภาคและยุบเลิกมณฑล คงเหลือแต่จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ใช้ในการปกครองท้องที่ ในปัจจุบันนี้ ระเบียบนี้ทางราชการจัดสร้างสนามบินและการสำรวจเพื่อทำทางรถไฟในท้องที่จังหวัดสกลนคร

During B.E. 2387 – 2439, Sakon Nakhon had six dependencies, including Mueang Phanna Nikhom, Mueang Kusuman Monthon, Mueang Phuwadonsa-ang, Mueang Sawang Daen Din, Mueang Phodhiphisannikom, and Mueang Champachonnabod. Later from B.E. 2442 to 2443, Lao Phuan Monthon was named as Northern Lao Monthon. Udon Monthon later replaced the former name, Northern Lao Monthon, being called after its dependency as “Sakon Nakhon territory”. Later the name was abolished to be “Mueang” as previously called. Sakon Nakhon’s infrastructure in terms of a telegraph line was built along Udon Monthon to Sakon Nakhon territories. Until B.E. 2459, the name was officially changed from the word “mueang” to “district”, and then “province”. Between B.E. 2463 and 2465, the three Monthons were called “Isan Region” by dividing the public administrative system to region (Phak), Monthon, provinces, and districts. Later, the administrative reform was established and replaced the region (Phak), and Monthon as province, district, sub-district, and village, which are applied to local administration today. At this time, the government built an airport and conducted a survey for the railways in Sakon Nakhon province.

อำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ) เจ้าเมืองสกลนครท่านสุดท้าย ภายหลังกำหนดตำแหน่งผู้สำเร็จราชการเมืองและที่ปรึกษาราชการเมืองสกลนคร ตามลำดับ ในระหว่างดำรงตำแหน่งปฏิบัติหน้าที่ปกครองด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่เคารพรักของชาวเมือง

ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Governor “Phraya Prachanta Prathed Thani (Nhon Kham)”, the last governor of Sakon Nakhon, after serving as the governor and government advisor, respectively. During his administrative term, he was said to rule with integrity and was respected and loved by the townspeople.

Source : Mueang Sakon Nakhon Museum, Sakon Nakhon Rajabhat University

อำมาตย์โท พระยาสกลกิจวิจารย์ (สุทธิ) ปลัดมณฑลประจำจังหวัดสกลนคร ดำรงตำแหน่งพุทธศักราช 2453 – 2471 เป็นสมัยที่เมืองสกลนครมีการพัฒนาด้านสาธารณูปการต่าง ๆ อาทิ สถานที่ราชการ โรงเรียน ถนนข้ามภูพานไปยังจังหวัดกาฬสินธุ์ และสนามบิน (ดงบาก)

ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Phraya Sakonkitwijarn (Sudthi), the Monthon deputy governor of Sakon Nakhon province holding his position during B.E. 2453 – 2471. At that time, a range of public facilities, such as government offices, a road across Phu Phan mountain to Kalasin province and the Airport (Dong Bak) had been successfully developed in Mueang Sakon Nakhon.

Source : Mueang Sakon Nakhon Museum, Sakon Nakhon Rajabhat University

ในปี พ.ศ. 2476 จังหวัดสกลนครจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นครั้งแรก และจัดตั้งกองกำกับการโรงเรียนพลตำรวจภูธรเขต 4 ขึ้น ณ จังหวัดสกลนคร ครั้นถึงปี พ.ศ. 2498 การเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เป็นการเปิดศักราชให้จังหวัดสกลนครก้าวเข้าสู่ความเจริญ ในยุคปัจจุบัน การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ โดยนับแต่ปี พ.ศ. 2500 ท่ามกลางกระแสความเห็นต่างทางการเมือง จึงมีการจัดตั้งกองพันที่ 1 กรมทหารราบที่ 3 จังหวัดสกลนครขึ้น และการเข้ามาตั้งฐานปฏิบัติการพิเศษของอเมริกาในช่วงสงครามเวียดนาม รวมถึงการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครู สกลนครขึ้น ส่งผลให้จังหวัดสกลนครมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสังคม และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

In B.E. 2476, Sakon Nakhon province held the first election to Members of Parliament and built the Superintendent of the Provincial Police Division 4. In B.E. 2498, the visit by His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great, and His Majesty Queen Sirikit The Queen Mother, made and honored in the Sakon Nakhon province to step into prosperity till the present age. The public system in terms of facilities and utilities was continuously developed. Since B.E. 2500, amidst the political conflicts, the First Battalion, and the Third Infantry Regiment of Sakon Nakhon province were established. The American special operations base entering during the Vietnam War, and the establishment of the Sakon Nakhon Teacher Training School resulted in Sakon Nakhon province enjoying economic and social progress until present times.

โบราณวัตถุชิ้นเด่นในพิพิธภัณฑสถานเมืองสกลนคร Masterpieces in Sakon Nakhon Museum

1. ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาลายเขียนสี

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยปลาย
(อายุประมาณ 1,800 – 2,300 ปีมาแล้ว)

ขนาดสูง 25 เซนติเมตร

ปากกว้าง 13 เซนติเมตร

1. Painted Pottery

Late period ca. 300 B.C. – 200 A.D.
(1,800 – 2,300 years ago)

Height 25 cm

Rim dia 13 cm

ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาลายเขียนสีแดง กลุ่มวัฒนธรรมบ้านเชียงสมัยปลาย ทำขึ้นในพิธีกรรมเกี่ยวกับศพ พบจากการลักลอบขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านบัว บ้านบงเหนือ ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร แสดงให้เห็นถึงการกระจายตัวของชุมชนสังคมเกษตรกรรมของกลุ่มวัฒนธรรมบ้านเชียงในพื้นที่ราบลุ่ม แถบรอยต่อระหว่างอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนครด้วย

Pottery with incised design and red painted was categorized in late period of Ban Chiang Culture which organize in burials ceremony. It was found from smuggle Ban Bua Archeology site, Bong Nuea sub-district, Sawang Daen Din district, Sakon Nakhon province where displayed the agriculture expand of Ban Chiang Culture on striped boundary of lowland area between Nong Han district, Udon Thani province and Sawang Daen Din district, Sakon Nakhon province.

2. กำไลสำริด

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยปลาย

(อายุประมาณ 1,800 – 3,500 ปีมาแล้ว)

ขนาดยาว 20 เซนติเมตร **รอบวงกว้าง** 2 เซนติเมตร

2. Bronze Bracelet

Late period ca. 300 B.C. – 200 A.D.

(1,800 – 3,500 years ago)

Length 20 cm, **Width** 2 cm

กำไลสำริด พบจากการลักลอบขุดค้นแหล่งชุมชนโบราณในท้องที่บ้านกกส้มโฮง ตำบลดงชน อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการหล่อโลหะสำริด เพื่อใช้เป็นเครื่องใช้ เครื่องประดับของมนุษย์ กลุ่มวัฒนธรรมบ้านเชียงสมัยปลาย ในพื้นที่ราบลุ่มริมหนองหาน

Bronze bracelet found from the smuggling of ancient community sites in Ban Kok Som Hong, Dong Chon sub-district, Mueang Sakon Nakhon district, Sakon Nakhon province displayed the development of metal for use as accessories in the late period of Ban Chiang Culture in lowland area of Nong Han.

3. ไบเสมาหินทราย

ศิลปะทวารวดี พุทธศตวรรษที่ 14 – 16
(อายุประมาณ 1,000 – 1,200 ปีมาแล้ว)

หินทราย : ขนาดสูง 100 เซนติเมตร
กว้าง 50 เซนติเมตร

3. Boundary Stone

Dvaravati Art, 9th – 11th century
(1,000 – 1,200 years ago)

Sandstone : Height 100 cm
Width 50 cm

ไบเสมาหินทราย เคลื่อนย้ายจากดอนสวนหมากริมหนองหาน เป็นหลักฐานสำคัญของคติการกำหนดเขตสำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวัฒนธรรมทวารวดี โดยพบกระจายทั่วไปในพื้นที่จังหวัดสกลนคร อาทิ วัดกลางศรีเชียงใหม่ อำเภอเมืองสกลนคร ดอนหินเลข อำเภอโคกศรีสุพรรณ ดอนหินหลัก อำเภอเต่างอย และวัดดอนกรรม อำเภอสว่างแดนดิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังปรากฏพระพุทธรูปนอนบนเชิงเขาภูพาน อำเภอเมืองสกลนครด้วย

Boundary Stone moved from Don Suan Mak beside Nong Han Lake is an important evidence of religious setting used to demarcate holy places in Dvaravati Culture and found in Sakon Nakhon area such as Mueang Sakon Nakhon district, Khok Si Suphan district, and Sawang Daen Din district. Moreover, the Reclining Buddha image was also found on the foot of Phu Phan Mountain in Mueang Sakon Nakhon district.

4. เทวรูปพระอิศวร

ศิลปะเขมร แบบนครวัด พุทธศตวรรษที่ 17 – 18
(อายุประมาณ 800 – 900 ปีมาแล้ว)

ศิลปะทราย : ขนาดสูง 41 เซนติเมตร
กว้าง 20 เซนติเมตร

4. Shiva

Khmer Art Style, 12th – 13th century
(800 – 900 years ago)

Sandstone : Height 41 cm
Width 20 cm

เทวรูปพระอิศวรหรือพระศิวะ ในลักษณะประติมากรรมหินทรายแบบลอยตัว ประทับยืนเกล้ามวยผมเป็น “ชฎามุกฏ” แบบทรงสูง พระหัตถ์ขวาทรงตรีศูลแบบมีด้าม พระหัตถ์ซ้ายหักหายไป พบภายในองค์พระธาตุเชิงชุม อยู่ในกลุ่มศิลปะเขมรแบบนครวัด มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 17 – 18 ตามคติความเชื่อเนื่องในศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไศวะนิกาย ถือว่าเทวรูปนี้มีความสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่มีการค้นพบในบริเวณพื้นที่อีสานตอนบน

Shiva is a sandstone sculpture, standing with braided hair like a high crown, and with the left hand holding a Trishula (a short-handled weapon) while the right hand is broken. Shiva was found in front of Cheng Chum belonging to the Angkor Wat in Khmer Art (Ancient Khmer Style in Thailand) about 12th – 13th century. According to the concept of Shaivism in Brahmins, this graven Shiva image is assumed to be the most perfect of all evidences found in the upper northeast area.

5. พระพิมพ์ รูปพระรัตนตรัยมหายาน

ศิลปะลพบุรี (เขมรโบราณในประเทศไทย)

พุทธศตวรรษที่ 18

(อายุประมาณ 800 ปีมาแล้ว)

ดินเผา : **ขนาดสูง** 8.5 เซนติเมตร

กว้าง 7 เซนติเมตร

5. Ratnatriya Votive Tablet (The Buddhist Three Jewels of Mahayana)

Lopburi Art, 13th century (800 years ago)

Earthenware : Height 8.5 cm, Width 7 cm

พระพิมพ์รูปพระรัตนตรัยมหายาน พบในบริเวณเมืองสกลนคร เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นในความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ลัทธิมหายาน โดยเป็นที่นิยมในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ในรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 กษัตริย์เขมรแห่งเมืองพระนคร นอกจากนี้สกลนครยังปรากฏศาสนสถานในลัทธิมหายาน คือ กู่แก้ว หรือ ปราสาทบ้านพันนา อำเภอสว่างแดนดิน เชื่อกันว่าเป็น "สุคตาลัย" หรือ ศาสนสถานประจำอโรคยาศาลด้วย

Ratnatriya (the Buddhist three jewels of Mahayana) was found in Sakon Nakhon made in the belief of the Mahayana Buddhist popular in the 13th century, in the reign of King Jayavarman VII who was the Khmer King of Angkor Wat. Moreover, Sakon Nakhon had evidence of religious places of Mahayana as Ku Kaew or Ban Panna castle assumed as Arokayasam which means the hospital of Buddha.

6. ภาชนะบรรจุกระดูกพร้อมฝาปิด

ศิลปะล้านช้าง พุทธศตวรรษที่ 21 – 22
(อายุประมาณ 300 – 400 ปีมาแล้ว)

ดินเผาเคลือบ : ขนาดสูง 23 เซนติเมตร
กว้าง 19 เซนติเมตร

6. The Burial Jar with Cover

Lan Xang Art, 16th – 17th century
(300 – 400 years ago)

Earthenware : Height 23 cm
Width 19 cm

ภาชนะบรรจุกระดูกพร้อมฝาปิด เป็นภาชนะเนื้อแกร่ง เคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาล มีฝาปิด ภายในบรรจุกระดูก พบในบริเวณเมืองสกลนคร โดยภาชนะดังกล่าวมีแหล่งผลิตสำคัญในพื้นที่ริมฝั่งลำน้ำสงคราม อาทิ เตาหนองกุดไจ้ เตาบ้านท่าแร่ และ เตาปากบ่อควน อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร เป็นต้น นิยมใช้เป็นภาชนะสำหรับบรรจุกระดูก พบได้ทั่วไปในชุมชนโบราณกลุ่มวัฒนธรรมลาว

The burial jar with cover was the earthenware container with glazing brown color that contained bones. It was found in Sakon Nakhon in the area along Songkram River considered to be important production areas for example in Nong Gud Ngow's kiln, Ban Tare's kiln, and Pak Bor Kuan in Akat Amnuai district, Sakon Nakhon province. This was commonly used for filling bones in Laos ancient communities.

7. ผอบบรรจุพระธาตุ

ศิลปะล้านช้าง พุทธศตวรรษที่ 22 – 23
(อายุประมาณ 300 – 400 ปีมาแล้ว)
โลหะเงิน : ขนาดสูง 8 เซนติเมตร
กว้าง 6.5 เซนติเมตร

7. Relic Casket

Lan Xang Art, 17th – 18th
(300 – 400 years ago)

Silver Metal : Height 8 cm
Width 6.5 cm

ผอบบรรจุพระธาตุ พบในท้องที่บ้านบงใต้ ตำบลบงใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เมื่อปีพุทธศักราช 2494 ภายในประกอบด้วยผอบ 2 ชั้น ชั้นนอกทำด้วยโลหะเงิน แบ่งออกเป็น 4 ชั้น มีเชิงรองรับ ตัวผอบตีกลิบบัวโดยรอบ ชั้นในเป็นผอบทองคำ บรรจุวัตถุเทียมพระธาตุ ผู้พบเข้าใจว่ากรวดทรายจึงเททิ้งไป

This relic casket was found at Ban Bong Tai, Sawang Daen Din district, Sakon Nakhon province in 1951. The inner part consists of two layers while the outer part is separated into four pieces surrounded by lotus leaf pattern. The inner part is a gold casket that contained artificial relics but the explorer thought it was sand, thus, he poured it out.

8. พระพุทธรูปปางมารวิชัย (พระแสนเมืองสกลนคร)

ศิลปะลาว พุทธศตวรรษที่ 23 – 24
(อายุประมาณ 200 – 300 ปีมาแล้ว)

โลหะผสมกลุ่มสำริด : ขนาดสูง 168 เซนติเมตร
กว้าง 104 เซนติเมตร
หน้าตักกว้าง 66 เซนติเมตร

8. Buddha Images in The Attitude of Subduing Mara (Phra Saen Maung Sakon Nakhon)

Lan Xang Art, 18th – 19th century
(200 – 300 years ago)

Mix Metal of Bronze : Height 168 cm, Width 104 cm, Lap Width 66 cm

พระแสนเมืองสกลนคร หรือพระเจ้าใหญ่องค์แสน เป็นพระพุทธรูปสำริดนั่งขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย ศิลปะลาว คำว่า “แสน” เป็นหน่วยนับ สำหรับเรียกน้ำหนักวัสดุตั้งแต่ 120 กิโลกรัมขึ้นไป เดิมประดิษฐาน ณ ภายในพระวิหารวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนครยืมจัดแสดงชั่วคราวตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 เป็นหนึ่งในพระพุทธรูปสำคัญของเมืองสกลนคร

Phra Saen Mueang Sakon Nakhon or Phra Chao Yai Ong Saen is a sitting Buddha image in the attitude of subduing Mara in Laos Art originally enshrined at Wat Phra That Choeng Chum Temple, Mueang Sakon Nakhon district, Sakon Nakhon province. Saen means a unit of measurement for 120 kilograms and above. Sakon Nakhon Museum borrowed Phra Saen Mueang Sakon Nakhon as a temporary display from Wat Phra That Choeng Chum Temple. Since 24 November 2016, it has been one of the important Buddha Images in Mueang Sakon Nakhon.

9. พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร (พระบางเมืองสกลนคร)

ศิลปะลาว พุทธศตวรรษที่ 24
(อายุประมาณ 200 ปีมาแล้ว)

สำริด : ขนาดสูง 123 เซนติเมตร
กว้าง 134.5 เซนติเมตร

9. Buddha Images in The Attitude of Stopping the Rainstorm (Phra Bang Maung Sakon Nakhon)

Lan Xang Art, 19th century
(200 years ago)

Bronze : Height 123 cm
Width 134.5 cm

พระบางเมืองสกลนคร เป็นพระพุทธรูปสำริดปางห้ามสมุทร ศิลปะลาว เดิมประดิษฐาน ณ ภายในพระวิหารวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนครยืมจัดแสดงชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 เป็นหนึ่งในพระพุทธรูปสำคัญของเมืองสกลนคร

Phra Bang Mueang Sakon Nakhon was made from bronze in the attitude of stopping the rainstorm in Lao Art. Before, it used to settle in Wat Phra That Choeng Chum Temple, Mueang Sakon Nakhon district, Sakon Nakhon province. Sakon Nakhon Museum had borrowed Phra Bang Mueang Sakon Nakhon as a temporary display from Wat Phra That Choeng Chum Temple. Since 24 November 2016, it has been one of the important Buddha images in Mueang Sakon Nakhon.

---

10. พระพุทธรูปปางเปิดโลก (พระเจ้าหลัγκคำ)

ศิลปะลาว พุทธศตวรรษที่ 25
(อายุประมาณ 100 ปีมาแล้ว)

โลหะผสมกลุ่มสำริด : ขนาดสูง 73 เซนติเมตร
กว้าง 23 เซนติเมตร

---

10. Buddha Images in The Attitude of Open World (Phra Chao Lak Kham)

Lan Xang Art, 20th century (100 years ago)

Mixed Metal of Bronze : Height 73 cm

Width 23 cm

พระพุทธรูปปางเปิดโลกหรือพระเจ้าหลัγκคำ เป็นพระพุทธรูปสำริดปางเปิดโลก ประทับยืน ทรงเครื่องอย่างพระมหากษัตริย์ ศิลปะลาว เดิมประดิษฐาน ณ ภายในพระวิหารวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ตามประวัติสร้างขึ้นในสมัยพระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ) เมื่อปีพุทธศักราช 2445 พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนครยืมจัดแสดงชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 เป็นหนึ่งในพระพุทธรูปสำคัญของเมืองสกลนคร

A Buddha image in the attitude of open world or Phra Chao Lak Kham is a standing Buddha image dressed as an Emperor. Before, it used to settle in Wat Phra That Choeng Chum Temple, Mueang Sakon Nakhon district, Sakon Nakhon province. It was built in Phajuntrapratedthane (Ngon Kham) in 1902. Sakon Nakhon Museum borrowed Phra Chao Lak Kham as temporary display from Wat Phra That Chaeng Chom Temple. Since 24th November 2016, it has been one of the important Buddha images in Mueang Sakon Nakhon.

11. งาช้างแกะสลักภาพ พระพุทธรเจ้า 4 พระองค์

ศิลปะล้านช้าง พุทธศตวรรษที่ 23 – 24
(อายุประมาณ 300 ปีมาแล้ว)

ขนาดสูง 30.5 เซนติเมตร

กว้าง 6 เซนติเมตร

11. Ivory Carving of 4 Buddha images

Lan Xang Art, 18th – 19th century
(300 years ago)

Height 30.5 cm

Rim dia 6 cm

งาช้างแกะสลักรูปพระพุทธรเจ้า 4 พระองค์ ด้านหลังแกะสลักรูปพญานาคเกี่ยวพันผิวปิดทองล่องชาด เดิมประดิษฐาน ณ ภายในองค์พระธาตุเชิงชุม วัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ยืมจัดแสดงชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

The ivory carving of four Buddha images, showing a serpent wooing at the back, the spacing of pattern are gilded in red painting, and then lacquered in gold. Originally it enshrined in Phra That Choeng Chum Temple, Mueang Sakon Nakhon district, Sakon Nakhon province, and was on loan in temporary exhibition in the Mueang Sakon Nakhon Museum of Sakon Nakhon Rajabhat University since 24th November 2016.

12. หีบพระธรรม, หีบกระหย่อง

ศิลปะล้านช้าง พุทธศตวรรษที่ 24 – 25
(อายุประมาณ 200 ปีมาแล้ว)

ขนาดสูง 117 เซนติเมตร

ปากกว้าง 45.5 เซนติเมตร

12. Scripture Cabinet

Lan Xang Art, 19th – 20th century
(200 years ago)

Height 117 cm

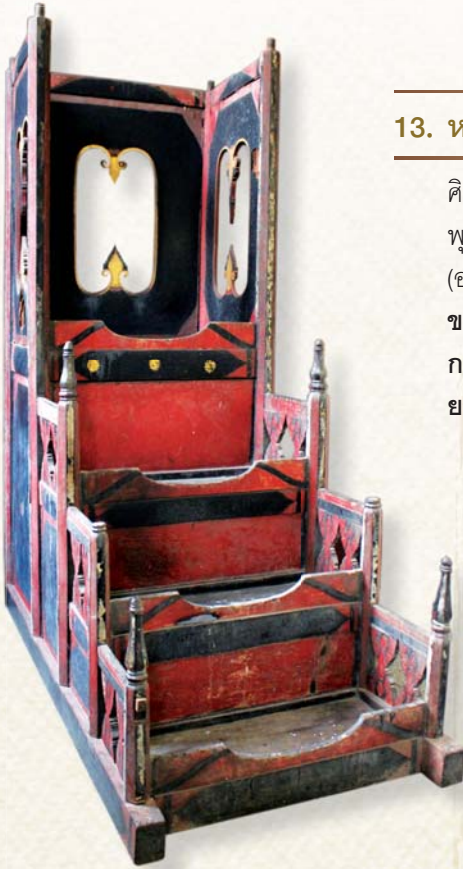
Rim dia 45.5 cm

หีบพระธรรม หรือหีบกระหย่อง พื้นผิวประดับด้วยลายปิดทองลงสีแดง โดยเฉพาะ “ลายดอกตาวีน” ใช้สำหรับเก็บหนังสือใบลาน ย้ายมาจากวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ยืมจัดแสดงชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

Scripture cabinet or Heeb Phra Dhamma or Heeb Krayong is decorated with gilded patterns-lacquered in red color and then in gold, especially the “Dok Tawen” pattern. The cabinet was used for keeping the manuscripts (the ancient books) at Phra That Choeng Chum Temple, and was on loan in temporary exhibition in the Mueang Sakon Nakhon Museum of Sakon Nakhon Rajabhat University since 24th November 2016.

13. หอพระเจ้า

ศิลปะล้านช้าง (ช่างพื้นถิ่น)
พุทธศตวรรษที่ 24
(อายุประมาณ 200 ปีมาแล้ว)
ขนาดสูง 157 เซนติเมตร
กว้าง 145 เซนติเมตร
ยาว 68 เซนติเมตร

13. Buddha Shelf

Lan Xang Art (Folk),
19th century (200 years ago)
Height 157 cm
Width 145 cm
Length 68 cm

หอพระเจ้า หรือหอพระทรงมณฑป ใช้สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป ที่ผนัง
ชั้นที่ 3 ปรากฏข้อความจารึกด้วยอักษรธรรมอีสาน กล่าวถึงวัตถุประสงค์การสร้าง
และนามผู้มีศรัทธาสร้าง เป็นสมบัติเดิมของพิพิธภัณฑสถานเมืองสกลนคร มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร ไม่ปรากฏที่มา จัดแสดงตั้งแต่ พ.ศ. 2523

The Buddha Image Hall or Mondop-shaped Buddha Image Hall (Mondop is a square and cubical shape pavilion with spired roof) that is used to lay shrined of the Buddha images. The third level was inscribed in Isan script citing the building objectives and names of believers. It was original treasure of the Sakon Nakhon Museum of Sakon Nakhon Rajabhat University that has been unidentified and exhibited since B.E. 1980.

14. ตราประทับ

ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24 (อายุประมาณ 200 ปีมาแล้ว)

- ก** ตราประทับขาด : ขนาดสูง 5.5 เซนติเมตร
หน้าตราบากกว้าง 3.5 เซนติเมตร
- ข** ตราประทับครึ่ง : ขนาดสูง 2.5 เซนติเมตร
หน้าตราบากกว้าง 1.8 เซนติเมตร

14. Stamp Seals

Rattanakosin Art, 19th century (200 years ago)

- A** Cinnabar Seal : Height 5.5 cm, Rim dia 3.5 cm
- B** Shellac Seal : Height 2.5 cm, Rim dia 1.8 cm

ตราประทับขาด ทรงขุน รูปพาลี และตราประทับครึ่ง ทรงขุน รูปนกการเวก วัสดุทำขึ้นใช้ในการประทับลงตราในหนังสือราชการ โดยราชวงศ์เมืองกาฬสินธุ์ นามเดิมว่า ลาว ตำแหน่งผู้ปกครองเมืองสกลนคร ต่อมาเมื่อพระพุทธศักราช 2381 ราชวงศ์เมืองกาฬสินธุ์ได้รับพระราชทานเป็นอุปฮาดเมืองสกลนคร รับราชการเป็นเวลา 13 ปี จึงถึงแก่กรรม ณ คุ่มกลาง เมืองสกลนคร เป็นบรรพชนชั้นสูงต้นสกุล “วงศ์กาฬสินธุ์” ในปัจจุบัน

หมายเหตุ: ตระกูลวงศ์กาฬสินธุ์ อนุเคราะห์ให้พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ยืมจัดแสดงชั่วคราว ตั้งแต่วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2562

A cone-shaped cinnabar seal showing standing Vali – the king of the monkeys, a character in the epic Ramayan, and a cone-shaped shellac seal with a mythical bird (Kalavinka in Buddhist mythology) are made from ivory, and used to seal government documents under the Dynasty of Mueang Kalasin, who was a governor of Mueang Sakon Nakhon named “Lao”. Later, in B.E. 2381, the Dynasty of Mueang Kalasin was promoted by the King to a higher rank as Upahat (vice-governor) of Mueang Sakon Nakhon for 13 years, deceased at Kum Klang, Mueang Sakon Nakhon, and assumed to be an ancestor of the present Wongkalasin family.

Notice: The seals belong to the Wongkalasin family and has been loaned for temporary exhibition at the Sakon Nakhon Museum of Sakon Nakhon Rajabhat University since 16th August 2019.

15. เสื้อเยียรบับ

ศิลปะรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ 24
(อายุประมาณ 200 ปีมาแล้ว)

ผ้าเยียรบับ : ความยาว 75 เซนติเมตร

ไหล่กว้าง 45 เซนติเมตร

แขนยาว 57 เซนติเมตร

15. Zarbaft Shirt

Rattanakosin Art, 19th century

(200 years ago)

Zarbaft Textile : Length 75 cm

Shoulder Width 45 cm

Arm Length 57 cm

เสื้อเยียรบับพระราชทาน เป็นของพระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ) เจ้าเมืองเมืองสกลนคร “ผ้าเยียรบับ” เป็นผ้าชนิดหนึ่ง ทอยกดอก ประกอบด้วยทองแดงกับเส้นไหม แต่มีไหมน้อยกว่า ราชสำนักนำมาตัดเป็นเสื้อพระราชทานแต่ข้าราชการใช้สำหรับสวมใส่เป็นเครื่องแบบเต็มยศในพิธีการต่าง ๆ อาทิ พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา และวันเฉลิมพระชนมพรรษา

This Zarbaft shirt known as Suesa Phraratchathan (royally bestowed shirt) belonged to Phraya Prachanta Prathed Thani (Ngon Kham), a governor of Mueang Sakon Nakhon. Zarbaft textile is a type of fabric woven with brocade on its texture decorated with additional gold and silk threads lift patterns. The royal court made it into a shirt for civil servants as a reward given by the king to recognize the recipients as a full-dress uniform for official ceremonies, such as the ceremony of ‘Drinking of the Water of Allegiance’, and the King’s birthday.

บรรณานุกรม

R E F E R E N C E S

กรมศิลปากร. (2550). *มรดกโลกบ้านเชียง*. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.

กรมศิลปากร, สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง. (2550). *มรดกโลกวัฒนธรรมบ้านเชียง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย.

Asger Mollerup. (2012). *Ancient Khmer Site in Eastern Thailand*. Bangkok : White Lotus.

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร SAKON NAKHON MUSEUM

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

680 ถนนนิตโย ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร 47000

หมายเลขโทรศัพท์ 04 274 4009 เว็บไซต์ <http://ilac.snru.ac.th/th/>